

ستاک (۱)
www.ketab.ir

راه گشای ادبیات فارسی سال اول دبیرستان

سرشناسه :	کریمی عباس ، ۱۳۵۳
نام پدیدآور :	عباس کریمی
مشخصات نشر :	ستاک ، شرح ادبیات فارسی اول دبیرستان / مؤلف عباس کریمی .
شابک :	۹۷۸ - ۹۶۴ - ۰۴ - ۶۴۹۵ - ۳
فهرست نویسی :	فیا
موضوع :	ادبیات فارسی - راهنمای آموزشی متوسطه
رده بندی کنگره :	۲۱۳۸۹ س ۴۷۷ ک / ۳۳۱ PIR
رده بندی دیویی :	۷۶ / ۰ فا ۸
شماره کتابشناسی ملی :	۲۱۹۴۰۴۴

نام کتاب : ستاک ۱ (راه گشای ادبیات فارسی سال اول دبیرستان)

مؤلف : عباس کریمی

ناشر : مؤلف

نوبت چاپ : اول - ۱۳۸۹

شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه

بها : ۵۰۰۰۰ ریال

شابک : ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۰۴ - ۶۴۹۵ - ۳

آدرس پست الکترونیکی : setak1389@yahoo.com

کلیه حقوق این کتاب برای ناشر محفوظ است . هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق چاپ و نشر تمام یا بخشی از این اثر را به هر صورتی اعم از فتوکی ، چاپ کتاب و جزوه ندارد و متخلفین به موجب بند ۵ از ماده ۲ قانون حمایت از ناشرین ، تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۳	فهرست مطالب
۵	پیش گفتار
۶	درس اول : هر کاری که با نام خدا آغاز نشود ابر است
۷	ستایش خدا و پیغمبر : عظاملک جوینی
۹	با تو یاد هیچ کس نبود روا : مولوی
۱۱	فصل اول : «انواع ادبی (۱)»
۱۳	درس دوم : ادبیات حماسی : رزم رستم و بهرام (۱) : فردوسی
۱۹	درس سوم : رزم رستم و بهرام (۲) : فردوسی
۲۷	درس چهارم : ادبیات نمایشی : میر علم دار
۳۶	فصل دوم : «ادبیات داستانی سنتی»
۳۷	درس پنجم : سمک و قطران : فرادرز بن خداداد آرجانی
۴۵	درس ششم : داستان خیر و شر : زهرا کیا
۵۳	درس هفتم : طوطی و بقال : مولوی
۵۸	شعر حفظی : آوای زبید راه را : مولوی
۵۹	فصل سوم : «ادبیات پایداری»
۶۰	درس هشتم : گل هایی که در نسیم آزادی می شکفت : سیمین دانشور
۶۴	خط خورشید : قیصر امین پور
۶۷	شعر حفظی : «گفتم غم تو دارم» : حافظ
۶۸	درس نهم : دریا دلان صف شکن
۷۳	پاسخ : محمدرضا عبدالملکیان
۷۵	فصل چهارم : «ادبیات جهان»
۷۶	درس دهم : مسافر : شیلر
۷۷	فردوسی : فرانسوا کوپه
۷۹	درس یازدهم : قطرات سه گانه : تریللو
۸۰	پروردگارا : تاگور

فصل پنجم: «انواع ادبی ۲»

درس دوازدهم: ادبیات غنایی: از کعبه گشاده گردد این در: لیلی و مجنون نظامی	۸۴
درس سیزدهم: در امواج سند: مهدی حمیدی	۹۰
درس چهاردهم: ادبیات تعلیمی - هنر و سخن: قابوس نامه، عنصرالمعالی	۹۶
متاع جوانی: پروین اعتصامی	۱۰۰
فصل ششم: «فرهنگ و هنر»	۱۰۲
درس پانزدهم: فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی: غلامعلی حدّاد عادل	۱۰۳
درس شانزدهم: مسجد جلوه گاه هنر اسلامی: عبدالحسین زرّین کوب	۱۰۸
درس هفدهم: کلاس نقاشی: سهراب سپهری	۱۱۲
شعر حفظی: «هر جا که تویی تفرّج آن جاست»: سعدی	۱۱۶
فصل هفتم: ادبیات هوران جدید «مشروطه»	۱۱۷
درس هجدهم: مشروطه ی خالی: علی اکبر دهخدا	۱۱۸
ناله ی مرغ اسیر: عارف قزوینی	۱۲۳
درس نوزدهم: حاکم و فرّاشان: سیاحت نامه ی ابراهیم بیگ	۱۲۵
مرغ گرفتار: ملک الشعراء بهار	۱۲۸
فصل هشتم: «سفرنامه، حسب حال و زندگی نامه»	۱۳۱
درس بیستم: سفر به بصره: ناصر خسرو	۱۳۲
پرستو در قاف: علیرضا قزوه	۱۳۷
درس بیست و یکم: زندگی من: هلن کلر	۱۴۰
درس بیست و دوم: پیرمرد چشم ما بود: جلال آل احمد	۱۴۴
شعر حفظی: «تو را من چشم در راهم»: نیما یوشیج	۱۴۸
فصل نهم: «ادبیات فارسی برون مرزی»	۱۴۹
درس بیست و سوم: مسافر و ...: اقبال لاهوری	۱۴۹
لاله ی آزاد: محمّد ابراهیم صفا	۱۵۱
درس بیست و چهارم: تا هست عالمی، تا هست آدمی: عید رجب	۱۵۵
فهرست منابع و مآخذ	۱۵۸

برالطیم

پیشگفتار نگارنده:

نگارش کتابی کمک درسی درباره ی ادبیات دبیرستان بویژه سال اول که بتواند خرسندی همه ی مخاطبان خود را فراهم کند، به راستی کاری است سخت دشوار و شاید دست نیافتنی چرا که از سویی دانش آموزان سال اول دبیرستان که به تازگی از دوره ی راهنمایی به دبیرستان گام نهاده اند، آشنایی چندانی با ادبیات و ابزارهای شناخت آن ندارند؛ از سویی دیگر گفتنی های بسیاری در این کتاب وجود دارد که وسوسه ی گزارنده ی آن را برای گزارش کامل برمی انگیزد. بنابراین نگارنده ی چنین کتابی، در دو راهی « کلی گویی » یا « بررسی جزئیات اثر » سرگردان می ماند.

به هر روی، در این نوشته نگارنده کوشیده است به پشت گرمی هوش سرشار دانش آموزان کوشا و پرانگیزه، نکته هایی را که برای دریافت بهتر متن بایسته است بازگفته و بازگردانی درخوری برای سروده ها و نثرهای کهن ارائه دهد. البته در درس هایی که نیازی به معنای متن دیده نشده است، به گره گشایی نکته ها و واژه ها بسنده شده است. همچنین گفتنی است که در بعضی جاها با هدف آشنا نمودن دانش آموزان با مفاهیم و آرایه های پایه های بالاتر، برخی آرایه ها و نکته های خارج از چهارچوب کتاب ادبیات سال اول آمده است. ناگفته پیداست که یادگیری این نکته ها برای امتحانات پایانی اجباری نیست.

نکته ای که در این مقال باید گوشزد نمود این است که دانش آموزان برای پختگی و رسیدن به درک ادبی قابل قبول، باید نخست به یادگیری ابزارهای دریافت معنی (= صور خیال و دستور) همت گمارند، تا بتوانند خود به معانی سروده ها و نثرهای ادبی دست یابند و سپس در صورت نیاز از کتاب های کمک آموزشی نظیر همین نوشته به عنوان راهنما بهره ببرند.

ناگفته پیداست که این نوشته نیز همچون دیگر آفریده های آدمی از کاستی و لغزش برکنار نیست؛ از این رو نگارنده از دانش آموزان نکته سنج و دیگر خوانندگان ادب دوست چشم یاری و گوشزد نمودن کاستی های آن را دارد، باشد که با بدر شدن این هلال، در روشن نمودن آسمان اندیشه ی فرزندان این مرز و بوم گامی هر چند کوتاه برداشته باشیم.

در پایان بر خود بایسته می دانم از همه ی دوستان و همکاران فرزانه و به ویژه خانواده ی عزیزم که در پیمودن این راه دیرپاز تکیه گاه و سنگ صبور من بودند، سپاس گزاری نموده و از خداوند بزرگ برای آنان بهروزی و نیک انجامی بخواهم.

عباس کریمی

درس اول

شاعران و نویسندگان پارسی زبان با بهره گیری از این سخن پیامبر بزرگ اسلام (ص) از دیرباز سروده ها و نوشته های خود را با نام پروردگار جهان آغاز کرده اند و بزرگی، بخشنده گی و بخشاینده گی او را ستوده و سر نیاز بر آستان او نهاده اند. بر پایه ی این شیوه ی پسندیده بهترین سرآغاز هر نوشته فصلی است در ستایش خداوند جان و خرد و در هیچ گنجی از حکمت و معرفت گشوده نمی شود، مگر آن که وصف یگانگی آفریدگار هستی کلید آن باشد.

در هر کتاب پس از ستایش یزدان پاک، فصلی در نعت و منقبت برترین فرستاده ی او آمده و آن گاه بر او و خاندانش - که برگزیده ترین خلق عالم و پیشرو و راهنمای فرزندان آدم اند - سلام و درود فرستاده شده است. آن چه می خوانید، بخشی از تاریخ جهانگشای جوینی است که در آن عظاملک جوینی (۶۸۱-۵۶۲۳ ه.ق) با نثری شیوا به ستایش پروردگار عالم و رسول اکرم (ص) پرداخته است. تاریخ جهانگشای جوینی شرح وقایع تاریخی قرن هفتم هجری و حمله ی مغول به سرزمین ماست.

لغات و نکات:

- ۱- ابتر = ناقص، دم بریده، ناتمام
- ۲- هر کاری که با نام خدا آغاز نشود ابتر است = تلمیح دارد به حدیث نبوی: کل امر ذی بال لم یبدأ فیه بسم الله فهو ابتر
- ۳- از دیر باز = از گذشته تا کنون
- ۴- بخشاینده گی = آمرزنده گی، چشم پوشی از گناه
- ۵- ستوده [اند] = ستایش کرده [اند]
- ۶- نیاز = اظهار محبت، دعا و تمنا
- ۷- آستان = آن قسمت از خانه و اتاق که نزدیک به در است، درگاه
- ۸- سر نیاز بر آستان او نهاده اند = برای اظهار محبت و دعا به درگاه او روی آورده اند.
- ۹- خداوند جان و خرد = مالک و خالق جان و عقل
- ۱۰- در هیچ گنجی از حکمت و معرفت گشوده نمی شود = به هیچ سخن حکمت آمیز و معرفتی پرداخته نمی شود (تشبیه «حکمت و معرفت» به «گنج»)
- ۱۱- مگر آن که وصف یگانگی آفریدگار کلید آن باشد = جز این که توصیف یگانگی خداوند آغازگر آن [سخن] باشد. (تشبیه «وصف یگانگی آفریدگار» به «کلید»)
- ۱۲- یزدان = خداوند
- ۱۳- نعت = ستایش
- ۱۴- منقبت = هنر و کار نیک، آنچه بدان نازند، فضیلت
- ۱۵- برترین فرستاده ی او = مقصود حضرت محمد (ص) است